

„Magyarországon még soha semmilyen forrás nem volt az államin kívül”

„Mi már évek óta nem tudunk fölvenni a Zeneakadémiáról frissen végzett muzikusokat, mert nem elég jók, ami persze nem az ő hibájuk, hanem a rendszeré.”

Interjú Hollerung Gáborral, a Budafoki Dohnányi Zenekar zeneigazgatójával

 Kiss Eszter Veronika

Szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy most már több generáció számára kimaradt a klasszikus zene élvezete és megismerése, illetve a mostani fiatal generáció kultúrához való viszonya gyökeresen eltér a korábbi generációk ezen mechanizmusaitól. Nem akarjuk elhinni, hogy ennek nagy ára lesz – fogalmazott lapunknak Hollerung Gábor, aki a mecenatúra okán beszélt a TAO esetében is megjelent hiénákról, valamint arról is, hogy a külföldi cégek nem érdekeltek abban, hogy akár adójóváírásként pénz maradjon az országban.

■ *A BDZ-nek hogy sikerült az ősszel hirtelen jött nehézségeket átvészelní, és milyen irányba próbálták meg elindulni, hogy a kieső állami bevételeket valahogy áthidalják?*

Nehéz volt ez a tavalyi esztendő, és csak hittel, reménnyel lehetett végigcsinálni. Egyáltalán nem lehattunk biztosak abban, hogy végül jön egy gyors segítség, különösen azért, mert minden információ ennek ellenkezőjéről szólt. A mi anyagi mozgásterünket az segítette, hogy relatív magasak a bevételeink. Ebben a picit álszent és a valóságot nem mindig számba vevő világban a művészeti életben sokan úgy tekintenek a nagy közönséget vonzó produkciókra, mint ha az a szakmánk, vagy a művészet elárulása lenne. Szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy most már több generáció számára kimaradt a klasszikus zene élvezete és megismerése, illetve a mostani fiatal generáció kultúrához való viszonya gyökeresen eltér a korábbi generációk ezen mechanizmusaitól. Nem akarjuk elhinni, hogy ennek nagy ára lesz. Ezért van szükség olyan hangversenyrendezői mentalitásra, amely számításba veszi a létező közízlést, ugyanakkor értéket közvetít. Ebből a szempontból a Budafoki Dohnányi Zenekar egy kiátkozott együttes a magyar kulturális élet bizonyos szegmensei szemében, ugyanakkor ezekkel a nagy produkciókkal olyan közönségréteget tudunk megszólítani, amely egy hagyományos komolyzenei hangversenyre nem jönne el. E koncertek anyagá-

nak 70-80 százaléka a klasszikus zene, csak kicsit másképp tálaljuk, más a dramaturgiája. A reguláris hangversenyeink mellett ezek az előadások biztosítottak annyi többletbevételt, hogy az év első pár hónapjában támogatás híján is kitarítottunk volna. Végül az év utolsó napjaiban minden magyar zenekar megkapta a „Vashegyi-keret” – ahogy a köznyelv nevezi – közel 80%-át, ami egyébként eltérő mértékben volt életmentő a különböző zenekaroknál. A mi esetünkben ez nagy segítség volt, és így legalább fél évig biztosított a működésünk. Úgyhogy így tudtuk ezt az időszakot túlélni.

■ *Az világossá vált, hogy a korábbi évek támogatási összegei csökkenni fognak, és a zenekarok rákényszerülnek majd, hogy legalább valamennyire kilépjenek a piacra, saját bevételeiket, eladhatóságukat növelve. Mennyire látszanak ennek a jelei?*

Mindez a szóbeszédben már jelen van, a jelei még nem látszódnak olyan nagyon, és annyira nem is egyszerű ez a dolog. A piacra kilépést érthetjük a bevétel növeléseként is. Nyilvánvaló, hogy egy zeneakadémiai koncerten nem kérhetünk el egy jegyért 60-80 ezer forintot, hogy egyáltalán jövedelmezővé váljon. A bevétel növelése megoldható úgy is, hogy a zenekar beül a híres pop/rock/jazz-előadó mögé, így lesz közönség és majd dől a pénz. Ez azonban nem így működik. Itt műsorpolitikáról, repertoár korrekcióról van szó, és azt a tényt sem lehet el-

hallgatni, hogy a jazz világa, vagy a populáris zene bizonyos ritmusai, gesztusai például a klasszikus zenészek döntő többsége számára ismeretlenek és nehezek. Mi nem ezeket tanultuk, ez egy teljesen más zenei nyelv. Én magam tudom, mennyit szenvedtem, és milyen hosszú volt a tanulási folyamat azokban a műfajokban, amelyekben nem vagyok otthon és egyébként, ha rajtam múlna, nem feltétlenül csinálnám. Mindemellett egy szimfonikus zenekar elsődleges feladata nem a popzenei életben való részvétel. Csak szükség van rá néha. Mi azt az utat követjük, hogy a normál hangversenyeink mellett olyan produkciókat is létrehozunk, melyek közelednek a fiatalabb generációk igényeihez, ugyanakkor közelítik őket a komolyzenéhez, és egy jó részük aztán megjelenik a zeneakadémiai hangversenyeink látogatójaként is. Ilyen produkció pl. a filmzene koncertünk, vagy az Igazából karácsony, melyek akár stadionnyi embert is bevonznak egy hangversenyre. Zárójelben jegyzem meg, hogy napjainkban sorra születnek ilyen produkciók, legtöbbször azonban sajnos nem egy zenekar saját termékeként, hanem valaki ebből akar keresni általunk. Ugyanakkor érdemes leszögezni, hogy egy stadiont nem lehet egyik napról a másikra megtölteni. Ez 10-12 év aprólékos közönségszervező és nevelő munkájának eredménye. Az biztos, hogy ha ebbe valaki belekezd, ki fog derülni a számára, hogy a korábban lenézett „kulturális szemét”, amiből „könnyű pénzt csinálni”, többségében zeneileg rendkívül igényes, ugyanakkor helyenként technikailag igen nehéz és bonyolult tud lenni, és rengeteg munkát és egy teljesen más zenei gondolkodást igényel.

»A fenntartók számára is világossá kell tenni, hogy bár minden együttesnek meg kell próbálnia a gazdaságosság jegyében a piaci viszonyokhoz igazodni, és adott esetben a művészetünk iránt kevésbé érdeklődő rétegekben, korosztályokban is megvetnie a lábát, de ez egy hosszú folyamat. Akkor is hosszú és nehéz, ha kívülről egyszerűnek látszik.«

I Most leginkább az látszik, hogy nincs egység a zenekarok között a finanszírozási kérdések megoldási irányáról.

A finanszírozás jövőjét illetően legfontosabb feladatunkat nem vagyunk képesek teljesíteni, nevezetesen azt, hogy legyen egy közös álláspontunk. Minden politikának van logikája, de bármely politika könnyedén tud alkalmazkodni egy világos állásponthoz, amely a szakma egységes véleményét tükrözi. De sajnos erre nem vagyunk képesek, már csak azért sem, mert nem is kommunikálunk egymással.

A magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége 2021 és 2022 folyamán az Előadó-művészeti törvény várható változtatására számítva több közgyűlésen és online módon is kikérte a tagszervezetek véleményét a megfelelő finanszírozási rendszer kialakítása érdekében. Sőt, az elnökség több zenekari igazgatóval és/vagy művészeti vezetővel is online konzultációt folytatott. Minden zenekarvezető megküldte javaslatát, így többek között a Dohnányi Zenekar is. A beérkezett javaslatok alapján kialakult konszenzusos munkanyagot minden zenekarvezető megkapta és felkerült a Szövetség honlapjára is.

2022. szeptember 19-re a Teátrumi Társaság Előadó-művészeti ágazati egyeztetésre hívta össze az érdekelteket, amelyen a zenekari igazgatók, így például a Dohnányi Zenekar vezetői is ott voltak. A találkozón nem csupán munkacsoportok alakultak meg javaslattevési feladatokkal, de Pataki András helyettes államtitkár kifejezetten kérte az ágazatot érintő javaslatok megküldését. A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége több munkacsoportba is delegált tagokat. Az Előadó-művészeti törvény átalakításával megbízott munkacsoportnak tagja Szövetségünk elnöke is, aki értelemszerűen a korábban kialakított konszenzusos álláspont ismeretében tudja javaslatait megtenni.

(A szerk.)

Én nagyon csodálkozom azon, hogy miközben ebben a nagyon nehéz időszakban tavaly a Magyar Teátrumi Társaság képes volt arra, hogy összehívja az előadó-művészeti élet képviselőit és párbeszédet folytasson a minisztérium képviselőivel, vajon mi, zeneművészek miért nem tudtuk ezt megtenni? Ezek a találkozók nyilvánvalóvá vált, hogy még az előadó-művészeti területen belül is milyen jelentős eltérések mutatkoznak pl. a foglalkoztatási sajátosságokat illetően. Éppen ezért lenne szükséges – főleg most, hogy küszöbön áll az előadó-művészeti törvény módosítása –, hogy ezek az eltérő szabályok is helyt kaphassanak a törvényben, és ezért lenne szükséges a zeneművészeti szakma egységes álláspontja a kérdésben. Kizárt dolognak tartom, hogy velünk nem állna szóba a minisztérium, amennyiben egy egységes álláspontot teszünk le az asztalra. Számomra teljesen nyilvánvaló, hogy ha azt mondják, hogy új idők jönnek, akkor legfőbb feladatunk, hogy feltérképezzük a valóságot. Jelenleg Magyarországon a zenekari szakmában, de facto teljes körű állami finanszírozás van. Ebből a szempontból teljesen mindegy, hogy melyik költségvetési sorról érkezik a pénz, hogy az egyik egy költségvetési szerv és a központi költségvetésből kapja a pénzét, a másik az egy állami részvénytársaságtól, a harmadik egy önkormányzattól, ami aztán ki van egészítve egy törvény általi központi költségvetési keretből vagy éppen egy veszélyhelyzeti kompenzációs keretből. Ebből a szempontból szerintem önmagunk ellenségei vagyunk, ha nem tudunk azért harcolni, hogy ez a fajta fenntartói különbözőség határozza meg a finanszírozást, hanem fordítva: egy világos, áttekinthető

finanszírozás határozza meg a fenntartói magatartást. A zenekari szakma önmaga jövőjének visszahúzó ereje, a rosszul értelmezett normatív finanszírozás erőltetésével. Egy szimfonikus zenekar számára az alpműködés a legnagyobb költség, azaz a bérek, a rezszi és a székház-fenntartás költségei. Az alapfinanszírozás esetében nem a teljesítményi normatívákat kell alkalmazni, hanem az álláshelyek száma és fenntartási költségek alapján kialakított normatívákat. A teljesítményi normatívák, mint hogy hány országimázt építő, vagy külföldi hangversenyt ad egy zenekar, pedig az alapfinanszírozáson felül megjelenhetnének a pályázatokban, vagy a sokak által várt Németh Antal Programban. A terület finanszírozásának a valóságot és az adott helyzetet kellene szolgálnia. A zenész szakmának már rég ugyanazt kéne akarnia, mint a színházi szakmának, nevezetesen, ha most nem is tudunk így hirtelenjében fenntartói és egyéb mechanizmusokon változtatni, akkor a leginkább célravezető megoldás az úgynevezett háromoldalú szerződés az önkormányzat/fenntartó és az állam, illetve a zenekar között.

»Azt lehetne például javasolni, hogy szülessen egy hosszabb távú, 3 vagy 5 éves megállapodás, amely rögzíti a zenekarral szemben támasztott kötelelességeket, az elvárásokat, akár regionális kulturális ellátás, akár más szempontból, ugyanakkor rögzíti a fenntartó kötelezettségvállalását, és természetesen azt is, hogy ehhez az államháztartás – mindegy melyik zsebe – milyen összeget rendel hozzá, amely az alpműködés feltételeit biztosítaná.«

Jelenleg az is nagy probléma, hogy semmilyen elvárás nem fogalmazódik meg adott esetben a kedvezményezett művészeti együttes felé, hogy mi a kötelessége, és hogy ezért mennyi pénzt fog kapni. A hosszú távra előrelátható támogatás nem csak biztonságot ad, hanem segíti a bevételek növelésével kapcsolatos tervek megvalósítását is. Jelenleg a legnagyobb költsége minden zenekarnak a bérköltség. A játékterünk csak az ezen felüli keretünk, ha pedig ez nagyon kicsit százaléka a költségvetésünknek, akkor abból a kicsi összegből nem tudunk nagy csodákat művelni. Véleményem szerint ki kéne lépni abból a fajta normatív gondolkodásból, amely a normatívákat akadályverseny-szerű feltételekhez köti, amelyek soha nem tudnak egységesek lenni sem egy vidéki vagy fővárosi, sem egy kelet- vagy nyu-

gat-magyarországi zenekar, sem egy kis kamarazene- kar vagy egy nagy szimfonikus zenekar esetében. Jó lenne ezeket nagyobb léptékű gondolkodással felváltani. A legfontosabb a munkavállalók biztonsága, hiszen a legnagyobb teher azokra a zenekarokra hárul, melyek sok munkavállalót foglalkoztatnak, és a legkisebb teher ott van, ahol kevesen vannak állásban vagy nincsenek állásban vagy nem úgy vannak foglalkoztatva, ahogy adott esetben ez normális lenne. Erről is beszélgetni kellene. Igenis lehetne olyan mechanizmusokat találni, amelyek segítenék azt, hogy elmozdulhassunk erről a holtpontról, egyaránt szolgálva a jövőt és a saját működésünket.

■ *Hogy látja, a mecenatúra, amely eddig teljesen ki- maradt a magyar finanszírozási rendszerből, mennyire vonzható be, akár adókedvezményel?*

Szerencsére most is vannak „szent örültek”, akik sikeres vállalkozóként úgy érzik, hogy akár a saját élményük, akár az utánuk jövő generációk élményéért áldozniuk kell. A mecenatúrát illetően az a probléma, hogy Magyarországon még soha semmilyen forrás nem volt az államin kívül, amióta én létezem, és azért most már több rendszert átéltem, a kemény szocializmust, a lazuló-széteső szocializmus, a kezdődő kapitalizmust és a kapitalizmus különböző értelmezéseit.

»A mecenatúra esetén két kihívás látszik körvonalazódni: az egyik, hogy akár csak a TAO esetében, megjelennek a hiénák is. Ha mondjuk életbe lépne egy adókedvezményes támogatási lehetőség, akkor biztos megjelenének a közvetítők, akik abból akarnak megélni, aminek adott esetben a kedvezményezett és a mecénás kapcsolatának kellene lennie.«

Ezt, félek, nem tudjuk szabályozni. A másik probléma, hogy a cégeknek nincs akkora nyeresége, hogy könnyedén támogassanak egy zenekart. A mecenatúra hosszú évtizedes tradíció eredményeként születik meg egy polgári kultúrában, és ebben a közegben egy vállalkozó számára természetes felelősségvállalás. Mi még nem tartunk itt. Ez a mentalitás minimum 15-20 év alatt ki tud alakulni, hogyha addig a rendszer viszonylag állandó és nem kap defektet, nincs folyton módosítva, és nem bátorítja az említett hiénákat. Szinte félve említem meg, hogy Magyarországon borzasztó sok a külföldi tulajdon, a külföldi érdek és ezek a külföldi érdekek nem hatódnak meg attól, hogy Magyarországon is szükség van a kultúra támogatására, akár adókedvez-

mény formájában. Ezt a TAO tapasztalatából mondom. A külföldi cégek nem érdekeltek abban, hogy Magyarországon maradjon pénz még akkor sem, hogyha ez nekik nem kerül semmibe. A mecenatúrát illetően tehát csodát nem érdemes várni. Valamennyien próbálkozunk, persze, nekünk is van egy alapítványunk, tiszteséges mennyiségű támogatást szerzünk a különböző kvázi mecénásainktól, amelyek több tízezres, százezres, egy-két milliós nagyságrendű összegekből jönnek össze, de ezt, mint finanszírozási mechanizmust nem lehet értékelni. A vidék ebből a szempontból szerencsésebb helyzetben van, mert egy vidéki város sokkal inkább patrióta, mint Budapest, ahol ráadásul sokkal több a kulturális szereplő. Budapesten ezt meg is fogjuk szenvedni, mert sem a közönség, sem pedig a rendelkezésre álló forrás szempontjából nem lesz tartható a végtelenségig ez a mennyiségű előadás, és most direkt nem zenekarról beszélek, ennek már most látszanak a jelei. Most ugyan tapasztalható egy felfelé ívelő hullám, de ugyanakkor van egy nagyon fontos kultúrára éhes értelmiségi réteg, amelyik már most választásra kényszerül a kultúra és a betevő falat között, ennek a kimenetelét még nem látjuk.

■ *Régóta téma, hogy az oktatás eredményei 10-15 évvel később mutatkoznak meg. Igaz ez az ének-zeneoktatásra és a közönségutánpótlás viszonyára is.*

Ez egy tyúk-tojás viszony, messzire is vezet, de nyilvánvaló, hogy olyan mértékben romlott le a pedagógusképzés az elmúlt 30 évben, és olyan mértékben vesztette el ez a pálya a presztízsét, és olyan mértékben marginalizálódtak azok a tárgyak az iskolában, amelyek nem közvetlenül segítették a gyermekek későbbi érvényesülését, hogy lassan nincsenek olyan énektanárok, akik az iskolákban tanítsanak. A kodályi kérdés, miszerint *nem* az a fontos, ki az *operaház igazgatója*, hanem hogy ki az *énektanár* Kisvárdán, már teljesen értelmét vesztette. Semmi nem mutat abba az irányba, hogy a helyzet javulni fog. Fel kell tölteni a helyeket, a zenei pálya nem vonzó alternatíva, így a gyengét is fel kell venni, még esélyt sem látok arra, hogy megteremtődnek majd azok az emberek, tanárok, akik a jövő generációját fáklyával a kézben vezetik előre. Mi már évek óta nem tudunk fölvenni a Zeneakadémiáról frissen végzett muzsikusokat, mert nem elég jók, ami persze nem az ő hibájuk, hanem a rendszeré. ■

„Vidéki társulatként nyújtunk olyan teljesítményt, amire oda kell figyelni”

A Mozarteumban, a Grosser Saalban is koncerteztek a Szolnoki Szimfonikusok

✎ Réfi Zsuzsanna

Újabb korszak kezdődik június végétől a Szolnoki Szimfonikus Zenekarnál, hiszen akkor jár le Ignác Ervin és Patkós Imre négyéves megbízatása. Februárban már meg is hirdették a pályázatot, amelynek győztese öt esztendőn keresztül vezetheti majd az együttest. Azt a társulatot, amely jelentős fejlődésen ment keresztül az elmúlt évek alatt, s folytonosan arra törekedett, hogy hátrányaiból előnyt kovácsoljon. Az idei esztendőt például ausztriai turnéval kezdték, amelynek során a salzburgi Mozarteumban is felléptek, a fővárosban szintén többször szerepeltek, telt házak előtt. Akadnak tervek a következő időszakra is, hiszen fontosnak tartják, hogy elérjék a nagyzenekari létszámot és a vendégszereplések folytatódjanak, minél több kontinensen. A továbblépéshez azonban nem ártana a tervezhető támogatás, amelyből úgy érzik, vidékre mindig kevesebb jut... A két ügyvezető igazgatóval és a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó Ignác Kristóffal a fenntarthatóságról, a koreai kapcsolatról, valamint a folytatásról is beszélgettünk.

■ *Lesz negyedik ciklus?*

Ignác Ervin: A zenekarral elkezdett tevékenységet, Imre szakmai munkáját szeretnénk tovább vinni. Folytatni kívánjuk hát, némi fiatalítással, aminek úgy vélem, eljött az ideje. Persze ehhez el kell készíteni egy olyan pályázatot is, amely a legjobbnak bizonyul.

Patkós Imre: Hadd tegyem hozzá, hogy ciklusunk különleges vendégszereplés-sorozattal zárul. Januárban a

bécsi Muth Hallban vendégszerepeltünk, február első napján telt házas koncertünk volt a Zeneakadémia Nagytermében. Február végén a Budapesti Operettszínházban mutattuk be a Romantikus érzelmek című produkciót, amellyel a hónap végén Salzburgban, a Mozarteumban is felléptünk. Március elején újra Eisenstadtban, az Eszterházy-kastély Haydn Termében koncertezünk, ezt követően pedig egy új helyszínen, a Gödöllői Királyi Kastélyban is bemutatkozunk.